

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Тилчо Колев Иванов, Академия на МВР, научно направление „Икономика и управление (Отбрана и сигурност)“ за придобиване на научната степен „доктор“ по професионално направление 9.1 Национална сигурност, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство” с кандидат Михаил Минев Димитров.

1. Характеристика на дисертационния труд.

Значимост на изследвания проблем в научно и научно-приложно отношение.

Изследваният научен и научно-приложен проблем на дисертационен труд на тема „Динамика на сигурността в Междинна Европа (1990-2015 г.)“ е несъмнено значим, сложен и особено актуален проблем поради това, че анализира реалната политика в най-ново време. Тя определя дефицитно състояние на регионалната сигурност в Междинна (Източна и Югоизточна Европа), както и предлага визия за разбиране на факторите на нейната динамика днес и близко бъдеще.

Формулиране на цели и задачи на дисертацията.

Целите и задачите на изследването са формулирани точно и заедно с това предизвикателно в теоретичен, методологически, методически и приложен план.

Степен на познаване на състоянието на проблема и съответствие на използваната литература.

Изследването се позовава на 19 източника на кирилица, 317 на латиница и 13 електронни. Авторът използва 5 софтуерни продукта. Използваната информация показва висока степен на познаване на състоянието на проблема. Това се подкрепя от цитирането на авторитетни автори в страната и чужбина. Основава се в голяма степен на подхода и инструментариума на изследователите, следващи Копенхагенската школа за изследване на международната сигурност.

Коректност при цитирането на представителен брой автори.

Използваните в изследването източници са безусловно коректно и с международно приет начин цитирани.

Наличие на обоснован и разработен теоретичен модел на изследването.

Изследването обосновава използване на няколко теоретически модели: структуралистки за дефиниране и геополитически анализ на регионалното пространство; релационен за общо регионално характеризирание, чрез разкриване на отличителни черти на държави-участници; поведенчески, описващ взаимодействията (способностите за оказване на влияние, линии на сътрудничество и враждебност, вътрешна и външна балансираност, ниво на амбиции) между отделните участници в регионалните пространства при проучване динамиката на сигурността и равновесно-устойчив модел при разбирането за сигурност от отделните участници със значение за формиране на сценарийно пространство, необходимо за управлението на сигурността.

Трябва да се уточни, че посочените модели нямат количествен характер. Това са качествени логически модели, притежаващи характеристики, които синтетично отразяват природата на изследваните явления и процеси на регионалната сигурност.

Съответствие на избраната методология и методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Избраната методология и методики са добре съгласувана с поставената цел, задачи и теоретическите модели на изследването.

При дефиниране на пространството, на неговите граници и геополитическия анализ на регионалната среда, приетият от автора историко-систематичен (системен) подход по проблемите на сигурността включва дефиниране на приемлив аспект на анализ, възвеждане на параметри и променливи, както и релационни класификации на страни, описващи ключовите фактори със значимо влияние върху ситуацията за сигурност.

При анализа на взаимодействията, авторът прилага метода на аналитична индукция и концепцията за секюритизация и десекюритизация като проследява диахронично настъпващите промени на сигурността.

При изясняване на разбиранията за сигурност, които задават структурата на регионалното пространство, изследва: влиянието и различията в схващанията на участниците, отразено в техните концептуални и стратегически документи; равнището на фрагментарност на регионалното пространство; връзка на участниците със Световния океан; относителното тегло и геостратегически позиции на вътрешните участници.

При оценката на динамиката на сигурността кандидатът използва корелационен анализ и установява силна връзка (коефициент на корелация 0,98843) между цените на суровия нефт, който е базов индикатор за цените на енергоносителите и БВП на Руската федерация.

Издигнати и проверени са аналитични връзки с критерия „хи-квадрат“ за случаен и взаимно зависим характер на резултатите. Използван е специализиран софтуер за количествен и качествен анализ на електронни източници QDA Miner (Provalis Research 2016) за публикации в България, Германия, Франция и Великобритания по ключови думи: Украйна, Сирия, война, криза, конфликт.

Особено достойнство на изследването е приложението на метода МІСМАС (Матрични кръстосани мултипликационни приложни влияния при класификация) и свързан специализиран софтуер при структуриране на сценарийното пространство на сигурността. Този метод е приет като основа за последващо приложение на метод SMIC (Системи и матрици на кръстосаните влияния) и съответен софтуер за експертна оценка и идентификация на хипотези при сценарийно планиране.

Наличие на собствен принос при събирането и анализирането на емпиричните данни.

Избраната от автора методология е предизвикала от събиране на значителни по обем и вид емпирични данни, както за историческия контекст на регионалните процеси и възникващи събития, така и за геополитическата природа и мащаби (отличаващи фактори) на Междинна Европа, и за динамиката на сигурността (участници, техните действия и баланса на сили).

Приемам историческата интерпретация на процесите и идентификацията на сигурността на Междинна Европа като значим авторски принос, синтезиращ възникващите промени в региона.

В рамката на анализа на актуалното състояние и тенденции на динамиката на сигурността, свързан с връзките и зависимостите между участниците е изведена последователност от събития и характеристики, които очертават равновесното състояние на въвличените сили.

За прилагане на метода на аналитична индукция са изведени казуални връзки и формулиран набор от хипотези, които служат като основа за последващо сценарийно планиране. Приведени са емпирични данни за величината на БВП, средно-годишните цени на суровия нефт, отбранителния бюджет на Руската федерация и въоръжението на страните. Използвани са анкетни данни за ефекта на кризата в Украйна и анексирането на Крим върху България и държавите от Западна и Централна Европа. Приведени са данни за търсене на информация от Google Trend за войната в Сирия и кризата в Украйна, както и от контекст-анализ по ключови думи.

2. Описание на приносите.

Предложената от автора информационната база на изследването е несъмнено достоверна и извлечена от авторитетни международни и национални анализи на сигурността. Нейното естество е надеждна основа за значими приноси на дисертационния труд.

Кандидатът предлага собствена формулировка на резултатите от дисертационния труд в заключението на изследването. Анализът дава основание като такива да се посочат:

- Приложен оригинален изследователски поглед и подход за сигурността на Междинна Европа, позволяващ идентифициране на нейната специфична регионална зона, определяне и разбиране на влияещите фактори за динамиката на сигурността.

- Предложена специфична и ефикасна методология за анализ на регионалната сигурност на Междинна Европа.

- Синтезирана убедителна идентификация на основните проблеми на регионалната сигурност и ролята на ключови и съдействащи фактори за формиране на текущата ситуация на сигурността.

- В резултат от задълбочен емпиричен анализ предложена интерпретация на проблемите на сигурността на Междинна Европа, както и на поведението на ключовите фактори за сигурността, доказващ изследователския потенциал на предложената методология.

Тези приноси доказват, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания по специалността на конкурса и подчертани способности за самостоятелни научни изследвания.

Личното участие на дисертанта е очевидно и потвърдено от оригиналността на изследователските резултати от труда.

Авторефератът на изследването адекватно отразява основните положения и приносите на дисертационния труд, със забележка за отсъствие на авторски формулировки на приносните резултати.

3. Въздействия на дисертационния труд върху външната среда.

По дисертационния труд са направени седем публикации. Две от тях разглеждат проблеми на кризата в Р. Украйна и Сирия. Една, анализира руските интереси в Черноморския регион. Друга, оценява гео енергетичните аспекти на спора между Р. Словения и Р. Хърватска. Три други анализират проблеми на геополитическата трансформация, динамиката на сигурността и нейното сценарийно пространство за Междинна Европа. Публикувани са от

авторитетни издателства: Авангард Прима, сборници от трудове на НБУ, Софийски форум за сигурност, НТС и списание „Геополитика и стратегия“. Един от трудовете е публикуван от Национално академично информационно издателство в Букурещ на английски език. Няма данни за цитиране на публикациите, но актуалния характер на тематиката предполага такова.

Дисертационният труд засяга идентификацията, разбирането и оценката на основните фактори за сигурност в Междинна Европа. Популяризирането на авторските интерпретации има потенциал да въздейства и ще въздейства позитивно върху публичното разбиране на сложните проблеми и политики за сигурност на региона. Изводите от изследването, както и направените препоръки и заключения могат да обогатят разбирането на взаимоотношенията в рамката на регионалната сигурност и подобрят основанията на националната политика за сигурност.

4. Лични качества на автора.

Познавам кандидата от обучението му в бакалавърска и магистърска степен по Международна и национална сигурност в НБУ, през което той демонстрира отличен успех, изявени аналитични качества, подчертана мотивация и учебна дисциплина. Високите качества на кандидата се потвърждават и от последващата му работа и свързаните публикации от изследователската и преподавателска дейност в департамент „Международна и национална сигурност“ на НБУ.

5. Мнения, препоръки и бележки.

Високо оценявам качествата на дисертационния труд и изследователската подготовка на докторант Михаел Димитров. Считам, че трудът представлява завършено теоретично, методологическо и приложно изследване, фокусирано върху сложния изследователски проблем на регионална сигурност на Междинна Европа.

Препоръчвам, с допълнително частично обобщение на методологията, трудът да бъде публикуван. Убеден съм, че ще бъде приет като ценен монографично-аналитичен труд за динамиката на сигурността в региона.

Трудът не е лишен и от някои слабости, които могат да бъдат преодоленни в последващото му развитие. Като недостатък виждам определено многословие при излагане на методологическите основания на изследването. Известно опростяване на формата на представяне на методологията на изследване ще позволи по-ясно кристализиране на нейното съдържание.

Оценявам като правдоподобен дефинирания сценарий за регионална сигурност на Междинна Европа. Препоръчвам в бъдещите изследвания да бъде

разширено ветрилото на сценариите за развитие на регионалната сигурност в Междинна Европа. Особено значим елемент на сценариите може да бъде промяната на нагласите на ключовите фактори за промяна и сключване на нови политико-военни и икономически съюзи и други събития, които са в състояние да променят сценарийната картина на сигурността. Ценността на сценарийното планиране се корени във възможността за алтернативно представяне на бъдещето, от което могат да се изведат и алтернативни политики за неговото посрещане.

Представеният за защита докторски труд има характер на завършено и задълбочено научно изследване, заслужаващо категорична положителна оценка. С него авторът демонстрира убедително способност да решава сложни теоретически, методически и практически проблемни въпроси на регионалната сигурност. Получените резултати от дисертационния труд отговарят на изискванията на Закона и Правилника за развитие на академичния състав в Република България, както и на специфичните изисквания на НБУ за докторски трудове.

Предлагам на Уважаемото научно жури на НБУ да даде образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование „Сигурност и отбрана“, професионално направление „Национална сигурност“ по научна специалност “Организация и управление извън сферата на материалното производство” на Михаил Минев Димитров.

12.04. 2018 г.

Подпис:

/проф. д-р Т. Иванов/